

մոդորակն ու իր զարմանալի մանեսները դիտելու՝ կրնաս ամսուս վերջին օրերը առտուան դեմ կանուխ դեռ արեւը չլեւած քիչ մը ժամանակ զտնել դիտելու, որովհետեւ առտուան ժ.2. 4/2ին կելլէ ու երեկոյեան 5, 5/4ին կամենէ:

Ուրանոս՝ որ վեցերորդ կարգի աստղաց չափ կերևալ,
ըսել է՝ հագին պարզ աչքի տեսանելի կըլլայ, դիտակով դիտե-
լու խիստ յարմար է հիմա. 24ին պիտի երեկ. ժ.10, 24վ. ելլե,
ու. ամառս վերջը՝ ժ.9, 5/4:

Այս ամսուս կեզիշերտան դեմ միջօրեային վրային անցնող որով եւ ամսուս զիշերները փալլփող ու լուսաւորող համաստեղութիւնքն են՝ Հիսիւսային Չուկը, որ առջի կարգի աղուոր աստղ մի ունի. դարձեալ Այծեղջիւր, Զրնոս եւ Պեղասոս :

Բայց այս ամսոյն երկնային գուարճալի տեսարաններն մէկն ալ Ասուպներն են : Անշուշտ զու. ալ առիւր ունեցած ես պարզ գիշերուան մը առէն այս տեսակ աստղներէն տեսնել' որ կարծես երկինքէն կ'որբին եւ անբաւարեան մէջ կ'ափին կիյնան, ու ետեւին կէզեն լուսաւոր հետք մը. այս գեղեցիկ երեւոյթը հանող մարմիններն են ահա որ *Ասուպ* կըսուին, կամ նաեւ *Սահուն*, *Սյաջական աստղ* : Այս տեսարանս րէ եւ տարւոյն ա.մ.ն եղանակին ալ աղուոր գիշերներուն կրնամք զիտել : Բայց զվաւոր երկու շրջան կայ' ուր առելի բազմաթիւ կերեւան. մեմը' օգոստոսի 9-ն ց11. մէյմ' ալ նոյեմբերի 12-ն ց14 :

Այս ամսուս մեջ գեղեցիկ ու պայծառ գիշեր մը դիտելու որ ըլլաս՝ երկնից աչքդ կտրած միջոցին մեջ միայն՝ ժամուան մը մէջ միջին հաշուով 30 հատի չտի ասուով կրնաս տեսնել, ըսել է 2 վայրկեանը 1: Եղուարդ Հայս աստղաբաշխը 1859ին օգոստոսի 10ին մեկ ժամու մէջ ինչուան 160 ասուով կրցեր էր համարել: Տարիներ ալ եղած են որ այս երեւոյրը անձրեւի պէս տեղացեր է, ինչպէս 1799ին եւ 1853ին: Օլպերս անուանի աստղաբաշխն համարեցաւ որ այս ասուպներու մակերացութիւնը՝ ամեն 34 տարին մէջմը կհանդիպի, ու 1867ին համար ըսաւ. րէ նոյեմբերի 12էն ց14 պիտի տեսնեմք ասուպներն ու օդաքարերը որ ձեան գնտիկներու պէս պիտի երկնքէն քափին: Արդեօք Օլպերսի գուշակութիւնը պիտի ստոյգ ելլէ: Փորձը պիտի հաստատէ: Բայց մեծ հոս ուրիշ աւելի ետեւ ըսն մը քննենք. րէ այս օդերեւոյրները ուսկից առաջ կուզան: — Լաւ կրամք ու Լափլաս մեծանուն աստղաբաշխները համարեցան. րէ լուսնի նրարութիւններն նետուած մարմիններ են քստի: Բայց այս կարծիքն ամենեւին հաւանական չերեւար հիմա:

Երկիրս իւր շրջանն ըրած միջոցին մէջ խումբ խումբ քաղաք կամ երկնային փոշիներ կան որ մեր մոլորակին կամ լուսնի ու նոյն իսկ արեւուն չորս զին տեղափոխական շարժմունք ունին : Նոյնպիսի խումբերէ անացած նաեւ երկու մեծ գոտիներ ալ կան անբաւ ընդարձակութեամբ՝ որոց մէկը մեր զրն տին շրջանին մէջ կիյնայ ու միեւնոյն կեդրոնն ունի . իսկ միւս գոտին շատ աւելի երկար՝ մէկ ծայրէն մինչեւ Աստղական շրջանը կ'նստնի, ու երկրիս շրջանը երկու կտաի վրայ կտրելով Հրատին շրջանէն ալ անդին կանցնի : Արդ երկիրս կտրելով Հրատին շրջանէն ալ անդին կանցնի : Արդ երկիրս իր շրջանն ըրած ժամանակը՝ բոլոր տարուան մէջ՝ օղաքարեւրուատօլգոտոն վրայ հանդիպելով՝ չորս եղանակիւրաբար ըրած շանքաքարերն ու աստղները կտեսնուին : Իսկ միւս երկրորդ գոտին երկիրս օգոստոսի 10ին ու նոյեմբերի 15ին կտրելով իր ձգգողութեամբ դեպի բն կքաշէ ալն օդերեւոյթներն՝ որ նոյն ժամանակները կտեսնեմք որ առատութեամբ կրափին : Եւ որովհետեւ երկիրս այս գոտին կտրելու համար իր տարեւոր տեղափոխական շարժմանը 3 օր կանցընէ, առօր համար է որ այն երկու ամիսներու մէջ 3 օր աստղներն աւելի առատ են : Այս է ահա հիմակու ամենէն նոր կարծիքը :

Այս է ահա հիմնական ամենն նոր կարծիքը։

Ֆիսիոն տարրուկն իվեր եղած ղիտողութիւններն աստղաբաշխք այս հետեւութիւնները կ'անեն։ Աստղներու ընթացից միջոցը երկինք 40° — 40° կ'առնուի։ Եւ քի՛ առեւ նորիզոն

նին վրայ է որ կերեւան քան րէ մեր գազարնակետը (Zénith) : Այս օդերեւոյթները ոչ երբեք հիւսիսայցի ճառագայրներն ե ոչ ալ ամենէն աւելի բարձր ամպերն (որ 4 կամ 5 փարսան երկրէս վեր են) վար կերեւայ : Ոչ երբեք տեսնուեր է որ ա-տուալ մը ամպ մը պատռէ անցնի : Հապա այս երեւոյթը միշտ այն բարձրութեանը մէջ կըլլայ, ուր բնաւ կենդանի մը չկրնար օդ գտնել, եւ յոյս ալ անոր համար կտեսնուի՝ վասնցի այս օդաքարերը մեր մթնոլորտին մէջ մտնելուն պէս կըրորոքին ու յոյս կ'անեն :

ԵՒԵԿՏՐԱԿԱՆ ԶՈՒՍՐՃԱԼԻ ՓՈՐՁԵՐ.

Urdmammus/ur. Mammus/ur,

Միտուն Աղանոյզ քեներուն տակը հայկազուն Աբենա մը կնշմարեմ որ զիտուբեան հաշակը Ազգերնուս մէջ տարածելու համար խիստ բնտիր յօդուածներ կշարադրէ։ միայն քե նման մանկուոյն որն որ զիւրամարս եւ զուարճարբ ու քմահաճոյ նխաբերով կկերակրեն նախ, մեր Ազգայնոց ալ ինչպէս զիտեք՝ զիտուբեան զուարճալի մասերը առաջ հանչցնելու է, հետաքրքրաշարժ եւ զիւրին փորձեր սորվեցընելու է որ մէկէն չխրտին, չճանճարնան։ Սոյն զիտուարտիւնն իս իզորձ զնելու վրայ էինք Խազգիւղ մեր զիտուն բարեկամաց սատարիւքը, երբ Պօլիս ձգել հարկ եղաւ մեզ բարեյաջող պարագաներեւտիակալ։ Արդ իմ փափաքներս զոնէ հեռուէն եւ սակաւիկ մի յազեցընելու համար կխոտտանամ Չեր պատուական Հանդէսին միջնորդաւ Փարիզու մէջ հրատարակուած զիտական փորձերը Ազգայնոց հաղորդել, որպէսզի քողիքի, մարտի եւ ուրիշ տաղտկալի եւ վնասակար խաղերուն տեղ նշայալիս օգտակար եւ զուարճալի փորձերով մերային վըրսնուն։ Այսօր կարգը ելեկտրականութան է, որուն պատմութիւն եւ զիտական մանրամասն տեղեկութիւնները Չեր քաջուսումն Հրատարակիլն կրողուն ընել, եւ կշատանամ մէկ քանի փորձեր առաջարկել, որոնք Վէրիկ անուանի բնագետը Իւնիօլեո իլլիստրէ պատուական շարքաբարբրին մէջ կնշարակէ ու անձամբ քանի քանի անգամ կըկնեցի բարեկամաց իմաց։

Առ կտոր մը սպիտակ ըլլել կտոր եւ կրակին ցցուր մինչեւ որ քիչ մը տաքանայ, յետոյ ողորկ (տիւզ) տեղ մը տարածե, սեղանի մը վրայ զօրօքինակ, որ ձեռքիդ ներքին կամ տափակ մատով շփեմքնոյն կողմը միշտ աջէն ձախ կամ ձախէն աջ: Հիմա մօտայն բողբոջ սնդանին վրայէն եւ սրտին փակցը նկուս պէս ըրէ... ինչո՞ւ չես փութար, ինչ կայ որ կանկ առիք: Պիտի պատասխանես քե բողբոջը զրեքէ փակեր է սեղանին եւ դժուարաւ կրամոտի... դիր զայն պատին վրայ: ինչո՞ւ կզատմանաս... վասնզի պատին բոլորովին փակաւ պիտի պատասխանես: Բայց մօտ նորէն այս բողբոջ եւ կրակին մօտեցուր, բող եղբայրդ այս միջոցին սեղանին վրայ նամակի նշխար ցանէ. շփե տոյն տաքցած բողբոջը վերայիշխալ եղանակաւ եւ նշխարաց վրայ դիր... ինչ կայ նորէն որ այդչափ կհիանաս... ա՛յ ինչ պիտի ըլլայ նամակի նշխարները կցատքոտեն, չեմ գիտեր ինչո՞ւ համար: Սակայն պատճառը դիւրին է եւ ելեկտրականութիւն ըստած հեղուկը այս շփումէն կզոյանայ հոս: Ուրախութեամբ կտեսնեն որ այս գործերը ձեզի հաճելի են եւ ուրիշներ ալ կուզէք. բող ձեր կամքը ըլլայ, ազնիւ ընթերցողք երկուս բերել բողբոջ տաքցուր այս անգամ եւ զանոնք շփե զատ զատ հակառակ կողմը այսինքն՝ մէկը աջէն ձախ եւ միւսը ձախէն աջը եւ յետոյ իրարու վրայդիր այն երկուս բողբոջ կտորները, ինչ կտեսնաս ինչո՞ւ. զիրար կհանեն, անկենդան բանքն ալ նամակութիւն կհանջնան. ո՛հ, բայց հակառակ ելեկտրականութիւն գեղցան: Երկուս բողբոջով մէկը աղեկ մը նորէն շփե ու քոյրդ ալ բո՛ղբոջաբը մարե որպէսզի մրութիւնը պատե սենեկին

մեջ. այն ատեն սրածայր բանով մը այսինքն ասեղ, գեղասեղ, գրիչ մը, և այլն, քիչ մը նեռուին բոլորն բոլորովն պտտցուր, բայց տղայոց քով կեցիք որ չվախնան, վասնզի լուստաւոր զիմ մը օձի նման պիտի սողայ բոլորն վրայ : Այսչափս բաւական է այս անգամ :

Նամակիս վերջ շտուած ուրիշ նիւրի մը անցնինք : Գիտէք Խոխմու պատերազմը ինչ նետուանք ունեցաւ... ինչ, քաղաքական լուրեր ալ սկսեց նրատարակել մեր խաղաղասեր Աղաւնին... տերութիւնը չիմանայ : Ո՛հ, գիտական զարմանալի բան մը դիտեցին բնագետք, բայց որչափ որ անհաստատի ալ երևնայ նե՛նզ՛ սուտ է մի բեք, վասնզի և Ռուսիոյ և Գաղղիոյ ուսումնասպերճ ձեմարանները քննել տուին և բոլոր օրագրիք նրատարակեցին : Երբ Արեւմտեան քաջ զինուորները Ռուսաց դէմ կպատերազմէին՝ *Իւստուխու ժիւլիէնի* (Լիննէի) անունով ամենափոքրիկ ձէի մը Գաղղիոյ բանակին կապարե գնտակները կծակծկէր իր մեղադրանքով ակաւանդութիւն : Արդեօք կապարը ուտելու համար կկրծէր, ինչպէս կան ձէիներ որ ծառերը փայտերը և այլն կծակծկէին. չէ, այլ իրենց կերպարանափոխութիւնները նոն զաղտագողի կատարելու համար՝ առանց ուշ դնելու պատերազմի ձայնին, զենքերուն շառագիւնին, եւ այլն : Ուրիշ եկեր էին նոն, վասնզի Խոխմու մեջ այս տեսակ ձէին չգտնուիր : Գերմանիայի, Շուեյտի, Անգղիոյ և Գաղղիոյ մեջ միայն կգրտնուին և հաստատուած է որ գաղղիացիք իրենց նետ բերեր էին կապարները բովանդակող փայտե սնտուկներուն մեջ, իրենց ծոցը կսնուցանէին առ երեսոյք խիտ անկար և անմեղ կենդանին որ իր Հայրենեաց դէմ ակաւանդը կրէր. մատնիչ պիտի պոռան ընթերցողք... բարեբաղդաբար այս հազարաւոր ամասնիկները չկրցին Արեւմտեան բանակաց մեծ վնաս մը հասցնել : Երեւոյթական և Լաֆոնթէնը ողջ ըլլար, վերոյիշեալ պատմութենէն բնական բոլորական մը կհաներ, և ընթերցողացս երեսակայութեան կրողուն և ազնկ գիտեմ որ քիչ տարիէն չարախօս լեզուի մը համար *Իւստուխու ժիւլիէնի* սիլվէտը է պիտի բնեն :

Յուսալով ներկայ նամակս բոլորովին անարժան չերեւար Զեր պերճախօս յօդուածիդ քով, կհամարձակիմ խնդրել որ բարենաձիք զոնէ համառօտիս, նրատարակել պատուական Հանդէսնուդ մեջ :

ԹՈՒՀԱՆԱԼԱՆ.

« Մարգարէ իգաւտի խրոմ պատիւն ոչ ունի » կրսէ ամեն ազգաց մեջ տարածուած առակ մը, որուն ճշմարտութիւնը ամեն օր կհաստատուէ, երբեմն դժբաղդաբար իմա՛ր փորձեցով :

Այսպէս երբ հեռու երկիրներէն Փարիզու արուեստական քաղաքներէն ընտելու համար անհամար ուղեւորք Փարիզ կուգան, շատ քաղաքացի կհանճնամ որ Լուվրը չէ պտրտած դեռ, վեհաստի պալատը և ամենազեղեցիկ սրարտգները չէ պտրտած : Սոյնպէս երեսնի բանաստեղծներ, քաջանմուտ բնագետք Արեւելք կձմռապարհորդեն անտանելի նեղութեամբ մեղի ճանչցնելու համար այնպիսի բաներ որ բնաւ մեր ուշադրութիւնը չեն գրաւեր : Այս օրերս Փարիզու դեղագործութեան կայսերական դպրոցին անուանի դասաւոր Պ. Կիպուրը Գիտութեանց ձեմարանը նետաքրքրաշարժ նիւրի մը վրայ տեղեկութիւններ հաղորդեց : Ասի *Թոքենա* կրսուի և ձէի մը գործ է եղեր : Արդեւ 1855ին համաշխարհական հանդէսին մեջ տեսած էի այս նիւրը, բայց չէի կարծեր որ օր մը Գաղղիոյ համար հարկաւոր նիւր մը կրնար ըլլալ և ոչ ալ լսած էի Պօլիս որ Արեւելքի մեջ մանաւանդ Ասորեստանի կողմերը և Պարսկաստան սովորական սնունդ մըն է, ինչպէս Եւրոպայի մեջ *Թարիփոս* : Պարսիկները ասոր *Բոյնեհու* շաքար կիտեն եղբ. վասնզի յառի՛կաւ *Նիսիփիփոս*ն քստած ձէին զայն կկազմէ *հիլեօքս* անուն բուսիկնիւրը, տերեւները և ծաղիկները ծծելով :

Մեզը պարապ ձերապտուղի ձեւով կարծր և փոքրիկ խոզակ մըն է, ջուրին մեջ կրուլանալ և բանձր ագութի կնմանի. խիտ քմահաճոյ և սննդաբար կերակուր մը կհաշակեն : Պ. Կիպուր. կրարենաձի պատուաւոր նամակաւ մը խնդրել մեզմ. որ ասոր վրայօք անելի մանրամասն տեղեկութիւններ ստանամ Արեւելքէն, ուստի երկ ընթերցողացս մեջն սոյն խնդրոյ ծանօթութեան ունեցող կայ և կհաճի պատուասիրել մեզ համակով մը՝ շատ շնորհակալ կըլլամք և կանխիկ կնուիրենք մեր երախտագիտութեան անկեղծ հաւատարմքը :

Կյուսամ որ այսպիսի խնդիրներ անդալ չեն համարուիր Զեր պատուական օրագրին մեջ, ուստի կխնդրեմ որ ներկայս բարենաձիք նրատարակել Զեր ազգօգուտ էջերուն մեջ :

Յ. ԹԻԻՅՍԻԻԶԵԱՆ.

Ամենեւն հարուստ Իշխանը.

Օր մը Ուորմս քաղքին կայսերական պալատին մեջ Գերմանիոյ իշխանաց շատերը ժողոված իրենց երկրին մեծութեանն ու հարստութեանը վրայ կպարծէին :

— Մեծապանծ է, ըսաւ Սաքսոնիոյ քաղաւորը՝ իմ տերութիւնս, իր կորովի բնակչօքն ու լեռներովը յորս արծաթի հանքերը կձաճանաչեն :

— Տեսէք, ըսաւ Հոնոյսի կայսրընտիրը, տեսէք սա գեղազուարճ երկիրս, ինչպէս հովտացը մեջ ոսկեգոյն հասկերը վէտ իվէտ գեղածուփ կծածանին, և բլրակները քաջողկոյց ալգիներ կծածակեն :

— Մեծամեծ քաղաքներովս ու բազմազան լանքերովս կպարծիմ, կրկնեց անդիւին Պաւերայի Լուդովիկոս քաղաւորը :

— Իսկ ես, պատասխանատուաւ Վիլհելմպերկի Էպերնարտ կոմսը, երկրիս մեջ ոչ արծաթի հանքեր ունիմ և ոչ մեծամեծ քաղաքներ : Բայց անգին գանձ մը ունիմ : Երկրիս մեջ ուր որ ալ ըլլայ, նաեւ ծառախիտ անտառաց խորերը՝ կարող եմաներկիւղ վստահութեամբ գլուխ հպատակացս կործքին վրայ դնել ու հանգիստ քուն ըլլալ :

Այս օր լսեցին մեկալ երեք իշխանները, միաձայն զոչեցին. Ո՛ր կոմսը Էպերնարտ քաղաւորաց մեջ ամենեւն հարուստը դուն ես : Երկիրդ աղամանդներ կրուսցրեն :

ՀԱՆԵԼՈՒԿ.

Համաձայն պատկեր մ' ունիմ,
Թէ աչ կողմէն որ նայիմ՝
Ինչ կերելի մեկ տեսիմ.
Զայնեմ նայիմ՝ ուրիշ տեսիմ.

Այս ինչ զարմանք.
Զայնեմ տեսիմ՝ Է քաղաւոր,
Սքեմ նախ՝ ան փառաւոր,
Աստուծոյ դիմնի կ'ըլլեմ :

Ի՞նչ է... ըսեմ :

ՅՈՒԼԻՍԷ հանկուկն է ԳԻՐԶ (փետուր)

Propriétaire-gérant : A. LACHAT.

Ի ՓԱՐԻԶ, ԱՐԱՄԵԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Paris. — Typographie Arctienne Walder, rue Bonaparte.